

**LITSENZIYALANADIGAN FAOLIYAT TURLARI HAMDA ULARNING
O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA
LITSENZIYALASH**

Yodgorova Shoxista Shokirjon qizi

X Sulaymonova nomidagi Respublika sud ekspertiza markazi SFE laboratoriyasi eksperti

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida litsenziyalanadigan faoliyat turlarining tushunchasi, huquqiy mohiyati va o‘ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda 2021-yil 14-iyuldagi “Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni hamda 2025–2026-yillarda kiritilgan o‘zgartishlar, jumladan 2026-yil 1-martdan kuchga kiruvchi normalar batafsil ko‘rib chiqilgan. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida litsenziyalash institutining transformatsiyasi, “Litsenziya” axborot tizimi, kripto-aktivlar va mayning faoliyati kabi yangi sohalarini litsenziyalash masalalari yoritilgan. Maqola yakunida muallif tomonidan qonunchilikni takomillashtirishga oid xulosa va tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: litsenziya, ruxsatnoma, xabardor qilish, litsenziyalanadigan faoliyat turlari, raqamli iqtisodiyot, elektron tizim, kripto-aktivlar, davlat tomonidan tartibga solish.

Kirish

Bozor iqtisodiyotiga asoslangan zamonaviy davlatlarda davlat boshqaruvining muhim vositalaridan biri – ayrim faoliyat turlarini litsenziyalash hisoblanadi. Litsenziyalash instituti bir tomondan, fuqarolarning hayoti, sog‘lig‘i, mol-mulki, jamiyat va davlat manfaatlarini xavfli faoliyatdan himoya qilish vositasi bo‘lsa, ikkinchi tomondan, tadbirkorlik erkinligini cheklovchi omil sifatida

namoyon bo‘ladi. Shu bois litsenziyalash sohasidagi munosabatlarni huquqiy jihatdan to‘g‘ri tartibga solish davlat oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda litsenziyalash sohasida tubdan islohotlar amalga oshirilmoqda. 2021-yil 14-iyulda qabul qilingan “Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risida”gi O‘RQ-701-sonli Qonun ushbu sohaning yangi huquqiy asosini yaratdi.[1] Qonun normalari 2024–2026-yillarda bir necha bor o‘zgartirildi va to‘ldirildi, jumladan 2025-yil 27-noyabrdagi O‘RQ-1099-sonli Qonun bilan kiritilgan o‘zgarishlar 2026-yil 1-martdan kuchga kirdi.[2] Bu o‘z navbatida sohaning rivojlanish dinamikasini va davlat siyosatining doimiy takomillashib borayotganini ko‘rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi litsenziyalash institutiga ham yangi talablar qo‘ymoqda. An’anaviy qog‘oz hujjat aylanmasidan elektron tizimga o‘tish, sun‘iy intellekt, kripto-aktivlar, mayning, fintech kabi yangi sohalarning paydo bo‘lishi litsenziyalash mexanizmlarining moslashuvchanligini va texnologik jihatdan zamonaviyligini taqozo etadi. Mazkur maqolada aynan shu masalalar tahlil qilinadi.

1. Litsenziyalanadigan faoliyat turlari tushunchasi va huquqiy mohiyati

“Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risida”gi Qonunning 3-moddasida belgilanishicha, litsenziya – vakolatli organ tomonidan yuridik yoki jismoniy shaxsga muayyan faoliyat turi bilan shug‘ullanish huquqini beruvchi maxsus ruxsatnomadir. Litsenziyalanadigan faoliyat turlari deb esa O‘zbekiston Respublikasi hududida amalga oshirilishi uchun litsenziya olish talab qilinadigan, qonun bilan belgilanadigan faoliyat turlari tushuniladi.[3]

Litsenziyalanadigan faoliyat turlarining huquqiy mohiyatini quyidagi belgilar orqali ifodalash mumkin:

Birinchidan, ushbu faoliyat turlari ro‘yxati faqat qonun bilan belgilanadi. Bu prinsip tadbirkorlik erkinligini muhofaza qilish va vazirliklar yoki idoralar tomonidan o‘zboshimchalik bilan yangi cheklovlar joriy etilishining oldini olishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, har bir litsenziyalanadigan faoliyat turiga nisbatan maxsus litsenziya talablari va shartlari qo‘yiladi. Bu talablar, odatda, xodimlarning malakasi, moddiy-texnik baza, bino-inshootlar, ustav kapitali miqdori, sifat nazorati qoidalari va boshqalardan iborat bo‘ladi.

Uchinchidan, litsenziya berish vakolati faqat tegishli vakolatli organga (ayrim hollarda Vazirlar Mahkamasiga) tegishli bo‘ladi. Masalan, bank faoliyatini litsenziyalash Markaziy bank zimmasiga, kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlarni litsenziyalash esa Istiqbolli loyihalar milliy agentligi zimmasiga yuklatilgan.[4]

To‘rtinchidan, litsenziyasiz yoki ruxsatnomasiz faoliyat olib borgan shaxslarga nisbatan ma‘muriy va jinoiy javobgarlik choralari qo‘llaniladi. Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 165 va 190-moddalari bunga huquqiy asos bo‘lib xizmat qiladi.[5]

2. Litsenziyalanadigan faoliyat turlarining tasnifi

O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligiga ko‘ra, davlat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini tartibga solish uch asosiy mexanizm orqali amalga oshiriladi: litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartibi.[6] Mazkur uch mexanizmning har biri o‘zining qo‘llanish doirasi va xususiyatlariga ega.

Litsenziyalanadigan faoliyat turlarini bir necha mezonlar bo‘yicha tasniflash mumkin. Sohasi bo‘yicha ularni quyidagi guruhlarga ajratish maqsadga muvofiq: moliyaviy soha (bank faoliyati, sug‘urta, mikromoliyaviy xizmatlar, valyuta ayirboshlash); tibbiyot va farmatsevtika sohasi (dori vositalari ishlab chiqarish va realizatsiyasi, tibbiy xizmatlar ko‘rsatish); transport sohasi (avtomototransport vositalari haydovchilarini tayyorlash, yo‘lovchi va yuk tashish); ta‘lim sohasi (nodavlat ta‘lim xizmatlari); aloqa va axborot texnologiyalari sohasi; baholash, auditorlik, rieltorlik kabi professional xizmatlar sohasi.

Litsenziyaning amal qilish muddati bo‘yicha esa ikki turga bo‘linadi: muddatli litsenziyalar (masalan, ayrim ruxsatnomalar 3 yilgacha muddatga beriladi) va muddati cheklanmagan litsenziyalar. Baholash va rieltorlik faoliyatini amalga oshirish uchun litsenziya, qoidaga ko‘ra, amal qilish muddati cheklanmasdan beriladi.

Alohida e‘tiborga olish lozimki, 2025-yil 1-apreldan boshlab eksklyuziv huquq beruvchi litsenziyalar tizimi ham tubdan o‘zgartirildi. “Iqtisodiyotda raqobatni rivojlantirish va xususiy sektorning rolini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi prezident farmoniga muvofiq, tanlov (tender) asosida taqdim etilgan litsenziyalar eksklyuziv huquq sifatida e‘tirof etilmasligi belgilab qo‘yildi. Bu esa bozorda raqobatni kuchaytirish va monopoliyalarning oldini olishga xizmat qiluvchi muhim normadir.

3. Litsenziyalash tartibining o‘ziga xos xususiyatlari

Litsenziya berish tartibi quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi: arizani topshirish; arizani qabul qilish va ko‘rib chiqish; talabgorga qo‘yiladigan

talablarning bajarilishini tekshirish; litsenziya berish yoki rad etish to‘g‘risida qaror qabul qilish; davlat boji to‘lash; litsenziyani rasmiylashtirish va topshirish.

Qonunning 17-moddasida litsenziya berishni rad etish uchun asoslar belgilangan. Bu asoslar orasida talabgor tomonidan taqdim etilgan hujjatlardagi noto‘g‘ri yoki buzilgan ma’lumotlar, talabgorning litsenziya talablariga javob bermasligi, qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa hollar mavjud. Litsenziya berish rad etilgan taqdirda, talabgor mazkur qarorni belgilangan tartibda sudga shikoyat qilish huquqiga ega.

Litsenziya tartibga solishning o‘ziga xos jihati shundaki, u faoliyat boshlanishidan oldin oldindan nazoratni nazarda tutadi. Ya’ni shaxs faoliyatni boshlashdan oldin barcha talablarga javob berishini isbotlashi shart. Bu xabardor qilish tartibidan tubdan farq qiladi: xabardor qilishda shaxs avval faoliyatni boshlaydi va shu haqda vakolatli organga xabar beradi, talablarga muvofiqlik nazorati esa keyinroq amalga oshiriladi.

Yana bir muhim xususiyat – litsenziyalash sohasidagi tartib-taomillarning maxsus elektron tizim orqali amalga oshirilishi imkoniyatining qonunchilikda mustahkamlanganligidir. Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevraldagi 80-son qarori bilan tasdiqlangan yagona nizomga muvofiq, ko‘plab faoliyat turlari bo‘yicha litsenziya olish endi to‘liq onlayn tartibda amalga oshiriladi. Bu jarayonni shaffof qilish va korrupsiya xavfini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

4. Raqamli iqtisodiyot davrida litsenziyalashning transformatsiyasi

Raqamli iqtisodiyot – bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan iqtisodiy faoliyat turi bo‘lib, unda ma’lumotlar asosiy ishlab chiqarish omili sifatida xizmat qiladi. So‘nggi o‘n yillikda raqamli texnologiyalarning jadal
SJIF:5.219

rivojlanishi litsenziyalash institutiga ham bevosita ta'sir ko'rsatdi va uni yangi sharoitlarga moslashtirishni taqozo etdi.

Raqamli iqtisodiyot davrida litsenziyalashning transformatsiyasini bir necha asosiy yo'nalish bo'yicha kuzatish mumkin.

Birinchi yo'nalish – litsenziyalash jarayonini raqamlashtirish. O'zbekistonda "Litsenziya" axborot tizimi joriy etildi, bu tizim orqali yuridik va jismoniy shaxslar litsenziya hamda ruxsatnomalarni elektron tarzda olish, mobil ilova orqali ariza berish, litsenziyalar reyestridan ma'lumotlar izlash imkoniyatiga ega. 2025-yilning noyabrida qabul qilingan va 2026-yil 1-martdan kuchga kirgan o'zgartirishlarga muvofiq, "Litsenziya" axborot tizimida ixtiyoriy dastlabki baholash xizmati ham yo'lga qo'yildi: talabgorning bino-inshootlari, texnika bazasi, asbob-uskunalari va xodimlarining belgilangan talablarga muvofiqligi 20 kun ichida oldindan baholanadi.[7]

Ikkinchi yo'nalish – yangi raqamli faoliyat turlarini litsenziyalashga jalb qilish. Kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlar provayderlari faoliyati Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktorining 2022-yil 14-iyuldagi 32-son buyrug'i bilan tasdiqlangan nizom asosida litsenziyalanadi. Mayning faoliyatini amalga oshirish uchun esa 2023-yil 20-sentabrdagi 68-son buyruq bilan tasdiqlangan nizomga muvofiq alohida ruxsatnoma talab qilinadi. Shuningdek, mikromoliya banklari instituti joriy etilib, ularning faoliyatini litsenziyalash tartibi belgilandi va "Bank" atamasidan internet tarmog'ida foydalanish faqat davlat reyestriga kiritilgan yuridik shaxslarga ruxsat etilishi qonunchilikda mustahkamlandi.

Uchinchi yo‘nalish – “tartibga solish qumdoni” (regulatory sandbox) maxsus huquqiy rejimining joriy etilishi. Ushbu rejim doirasida tadbirkorlik subyektlari yangi mahsulot va xizmatlarni cheklangan vaqt, hudud va shaxslar doirasida sinovdan o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu yangi texnologiyalar va innovatsion biznes-modellar uchun moslashuvchan huquqiy maydon yaratadi va litsenziyalashning klassik tizimini to‘ldiruvchi mexanizm sifatida xizmat qiladi.

To‘rtinchi yo‘nalish – litsenziyalashning soddalashtirilishi va “Biznesni 15 daqiqada boshlash” tamoyilining joriy etilishi. 2026-yil 1-martdan boshlab litsenziyalash va ruxsat berish sohasidagi huquqbuzarliklar uchun yuridik shaxslarga jarima qo‘llanganda, ularning mansabdor shaxslari ma‘muriy javobgarlikka tortilmasligi belgilab qo‘yildi. Bu davlat siyosatining tadbirkorlikni rag‘batlantirishga qaratilganligidan dalolat beradi.

5. Mavjud muammolar va takomillashtirish yo‘nalishlari

Litsenziyalash sohasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlarga qaramay, bir qator muammolar hamon o‘z yechimini kutmoqda. Birinchidan, litsenziyalanadigan faoliyat turlari va ruxsat berish tartib-taomillari ro‘yxati turli normativ-huquqiy hujjatlarda tarqoq tarzda joylashganligi sababli, ulardan foydalanuvchilar uchun yagona qulay tizim mavjud emas. Bu muammoni hal qilish uchun yagona elektron reyestrni to‘liq ishga tushirish va majburiy talablarni unifikatsiya qilish zarur.

Ikkinchidan, yangi raqamli sohalar (sun‘iy intellekt, blokcheyn, IoT, biotexnologiyalar) bo‘yicha litsenziyalash mexanizmlari hali yetarlicha shakllantirilmagan. Texnologiyalarning rivojlanish sur‘atlari qonunchilikning

yangilanish tezligidan o'zib ketmoqda, bu esa huquqiy bo'shliqlarga olib kelmoqda.

Uchinchidan, raqamli platformalardagi transchegaraviy xizmatlarni litsenziyalash masalasi murakkab huquqiy muammo bo'lib qolmoqda. Xorijiy rezident bo'lmagan provayderlar O'zbekiston hududida xizmat ko'rsatganda, ularga litsenziya talabini qo'llash tartibi to'liq aniq emas.

Yuqorida keltirilgan muammolarni hal etish maqsadida quyidagi takomillashtirish yo'nalishlarini taklif qilish mumkin: yagona elektron reyestrni to'liq amalga oshirish; raqamli sohalar uchun maxsus moslashuvchan litsenziyalash mexanizmlarini ishlab chiqish; transchegaraviy raqamli xizmatlar uchun aniq huquqiy rejim belgilash; sun'iy intellekt yordamida litsenziyalash jarayonlarini yanada avtomatlashtirish; xalqaro tajribani, xususan EAII va MDH davlatlari amaliyotini, chuqurroq o'rganish va integratsiyalash.

Xulosa

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida litsenziyalash instituti zamonaviy bozor iqtisodiyoti talablariga mos ravishda jadal sur'atlarda rivojlanmoqda. 2021-yilda qabul qilingan asosiy qonun va 2024–2026-yillarda kiritilgan o'zgartirishlar litsenziyalash sohasini yanada shaffof, samarali va foydalanuvchiga yo'naltirilgan tizimga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Litsenziyalanadigan faoliyat turlari fuqarolar, jamiyat va davlat manfaatlariga eng katta xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan sohalarda davlat nazoratining oqilona shakli sifatida qolaveradi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot davri litsenziyalash institutiga moslashuvchanlik, texnologik zamonaviylik va ortiqcha byurokratik to'siqlardan xoli bo'lish kabi yangi talablarni qo'ymoqda.

“Biznesni 15 daqiqada boshlash” tamoyili, “tartibga solish qumdoni” rejimi, “Litsenziya” axborot tizimi va kripto-aktivlar hamda mayning faoliyatini litsenziyalash bo‘yicha yangi qoidalar O‘zbekistonning bu yo‘nalishda ilg‘or amaliyotni shakllantirayotganidan dalolat beradi. Kelgusida ushbu tizimni yanada takomillashtirish, raqamli yangiliklarga tezkor moslashtirish hamda xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish – sohaning asosiy strategik vazifalari bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. “Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 14-iyuldagi O‘RQ-701-sonli Qonuni. – Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi. URL: <https://lex.uz/docs/-5511879>.
2. “Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to‘g‘risida”gi qonunga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida O‘zbekiston Respublikasining 2025-yil 27-noyabrdagi O‘RQ-1099-sonli Qonuni. – Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 28.11.2025-y., 03/25/1099/1104-son. Kuchga kirish sanasi – 2026-yil 1-mart.
3. Litsenziyalash. Davlat xizmatlari portali ma‘lumotnomasi. – my.gov.uz. URL: <https://my.gov.uz/oz/site/faq/78>.
4. Kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi xizmatlar provayderlari faoliyatini litsenziyalash tartibi to‘g‘risidagi nizom. O‘zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktorining 2022-yil 14-iyuldagi 32-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan (ro‘yxat raqami 3380, 15.08.2022-y.); Mayning faoliyatini amalga
SJIF:5.219

o'shinish uchun ruxsatnoma berish tartibi to'g'risidagi nizom (68-son buyruq, 20.09.2023-y.).

5. "Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to'g'risida"gi qonun qabul qilinishi munosabati bilan ayrim qonun hujjatlariga o'zgartishlar kiritish to'g'risidagi 2021-yil 12-oktabrdagi O'RQ-721-sonli Qonun (Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 165 va 190-moddalari tahriri). – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. URL: <https://lex.uz/docs/-5674701>.

6. Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qaror. – O'zbekiston Tadbirkorlik va fermerlikni qo'llab-quvvatlash markazi rasmiy sayti. URL: <https://www.tfqm.uz/oz/news/index.php?page=post&id=290>.

7. 2026-yildan biznes uchun litsenziya olishda 20 kunlik baholash xizmati ishga tushadi // Spot.uz, 17.11.2025. URL: <https://www.spot.uz/oz/2025/11/17/businnes-license>.